

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Osztályozás

027

Szerző:

Kógrádi Béla

Cím:

Milyen Budapest -
olvasás közben?

Forrás:

Magyar Hírlap

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.) (Oldal)

Hely

Idő

Személy

"1929"

MILYEN BUDAPEST- OLVASÁS KÖZBEN?

Látogatás a fővárosi könyvtárakban — Mit olvas Bethlen miniszterelnök és gróf Teleky Pál? — Szélgjegyzetek könyvtári típusokról

„Mutasd meg, mit olvasol és — megmondom ki vagy”. A régi szállómondás Pesten kudarcot vallana, ha valaki elszánná magát arra, hogy ellenőrizze az igazságot. Pesten sok mindent másképp csinálnak az emberek, mint másutt, bárhol a világon. Pest cinizmusa kikezdi a közmondást is. Pesten, aki korán kel, az legfeljebb bélistás hivatalnok és állást keres, de semmiesetre sem lel aranyat. Tekintély és igazságromboló mentalitásához híven ezért hiába nézünk meg Pesten, hogy mit olvasnak az emberek, mert abból nagyon nehéz lenne általános következtetést levonni egy milliós nagyváros szellemi szükségletére, kultúrára, sőt a fővárosi vonatkozólag. A pesti polgár, sajnos, mindent csinál: tönkretegy, megszokik, öngyilkos lesz, de nem olvas. Idegrendszere az élet mindennapos kis küzdelmeire van beállítva és a „szellemi táplálék” szükségét nem érzi addig, amíg a testi táplálék megszerzésének gondja foglalkoztatja. Ezt a tételt egy kávéházi szellem-Konrád így definiálta: „üres fejjel lehet élni, de üres hassal nem.”

Ami talán mégis érdekelhet bennünket: Vajjon mit olvasnak néhányan azok közül,

akiknek nevét sokszor naponta találkozzunk az újságokban?

Mit olvasnak a közéleti szereplők?

A tény, illés ezen a téren csak azokról ki, akik valamelyik nyilvános könyvtár, vagy olvasóterem tagjai. Úgy illik, hogy a miniszterelnökkel kezdjük el.

Gróf Bethlen István a nyilvános városi könyvtár tagja. A sok kis karton között us egyformasággal húzódik meg a miniszterelnök tagságát jelentő kis kartonlap.

Legutoljára Wundt professzor könyvét, pszichológiát vette ki a miniszterelnök, titkára útján.

Politikai következtetéseket nehezen lehetne levonni ehhez, kissé sántítana az a kérdés, vajjon gróf Bethlen nem bízik-e a maga csilbabatlati ítélőképességében, avagy pedig éppen akar meggyőződni arról, hogy helyes-e azok a gyakorlati kísérletek, amelyeknél kilenc év óta a kísérleti nyúl szerepét töltjük be? Wundt professzor

könyve egyébként kétségtelenül a legjobb amit hasonló kérdésekről eddig írtak.

Anna főhercegnő szintén a városi nyilvános könyvtár tagja, utoljára Gautier La Chine című könyvét olvasta el. A főhercegnő különösen a geográfia iránt érdeklődik és főleg útleírásokat olvas, míg a szépirodalom alig érdekli.

Gróf Teleki Pál, aki inkább politikai, mint tudományos szereplése révén foglalkoztatta sokat a közönséget,

a teigazdálkodás iránt érdeklődik. Egy vaskos kötet van a grófi professzornál: Magyarország teigazdasága a címe

és a történelmi hűség kedvéért kénytelenek vagyunk megemlíteni, hogy személyi kartonján egyelőre nincs nyoma annak, hogy visszaszolgáltatta volna a kötetet, bár egészen bizonyos, hogy csak adminisztrációs hibáról van szó.

Pauler Gyula A magyar nemzet történelmét olvassa, míg Sipőcz Jenő polgármestert szintén a tudományos irodalom érdekli. Kenéz Béla könyve: Nép és föld és Magyarország gazdasági földrajza van egyelőre a birtokában, míg Vámbéry Rusztemről közludomású, hogy a detektívregényeket szereti. A bakácsi kölcsonkönyvtárban gyakran jelenik meg és délelőttként órákig olvassa Conan Doyle, vagy Wallace mesterműveit.

Tipusok és figurák a könyvtárban

Minden nyilvános könyvtárnak meg van a maga néhány különleges figurája. Van közöttük olyan, amelyik az autodidakták valószínű csodája. A nyilvános könyvtárnak ez az állandó érdekes látogatója, Nagy János vásárcsarnoki rakodómunkás.

Ez a Nagy János mindent olvas, szépirodalmat, filozófiát, természettudományi könyveket, technikai szakmunkákat. Egészen ritka jelenség, négy elemi végzett, minden érdekli, ami nyomtatott betű.

Műveltsége és értelmi színvonala magasabb, mint egy átlagos középiskolai tanáré.

A hanglejtése az alföldi paraszté, de amit mond, az meglepően esiszott, formás és ötletes. Utoljára Spencert olvasta és a könyvtáros megkérdezte tőle, hogy tetszett neki a könyv?

— Hát, kérem, elolvastam azt a Spencert, amivel az urak olyan nagyra vannak, de, kérem, sok meg van abból már a Kantnál is. Mindenre van kritikája, véleménye, meggyőződése. Most egy történelemfilozófiai könyvet olvas és szélgjegyzeteket készít belőle.

Nagyon sok katonatiszt is tagja a nyilvános könyvtáraknak. Nyugalmazott tábornokok, vezérkari tisztek, akiket a háború már elméletileg, könyv formájában sem érdekel.

A katonai olvasók eddig egyetlenegy hadászati munkát sem kértek ki, ellenben nagyon sok természettudományi és verset olvasnak.

A költők közül, úgy vettem észre, Schiller és Uhland a legnépszerűbbek. Egy reszkető kezű, rövidlátó tábornok a rózsafák nemesítését tanulmányozza, míg a világháborúnak egy nagy szerepet játszó alakja főleg horgászati szakkönyveket olvas.

Mit olvas a nagyközönség?

A nyilvános könyvtárak tagjainak száma egyre csökken. Egy időben rengeteg tagja volt minden nyilvános könyvtárnak és olvasó-

teremnek. A háború utáni években azután, közvetlenül a tőzsdei konjunktúra után, mikor az emberek már nem tudták megvadásolni a könyvet, beiratkoztak a könyvtárba. Ma már a nevelésesen csekély kölcsöndíjat sem tudják megfizetni, sőt ingyen sem kell nekik a könyv.

Aki mégis olvas, annak főleg narkóziást jelent a könyv.

Nem véletlen, hogy Wallace vezet a statisztikában.

Nem kell a probléma és nem kell a szépség. Egy kis gyors bonvadalom, egy kis izgalmas cselekmény, meglepő kibontakozás — villamoson a lakástól az irodáig és vissza.

Ma a világ minden nyilvános könyvtárának statisztikájában *Remarque* vezet. Nagy könyve, a *Nyugaton a helyzettől változatlan* sok millió példányban fogyott el Európában. Hosszú évek óta ez volt az első könyv, ami még a pesti közönséget is fel tudta csiklandozni szellemi letargiájából. A könyv megjelenése óta újszólóan naponta intéznek rohamot a nyilvános könyvtárak ellen a *Remarque*-könyvért.

Az olvasótermek harminc-egyen példányban is beszerezték a könyvet, de még így is hónapokra betelt az előjegyzési lista.

Hasonlóan népszerű *Markovics Rodion* riportregénye, a *Szibériai garnizon* is. A nyilvános könyvtárak összesen közel ezer példányban vásárolták meg ezt a regényt, amelyhez hasonló sikere magyar könyvnek évek óta nem volt. Érdekes, hogy nagyon sokan azok közül, akik nyilvános könyvtárban olvassák a *Szibériai garnizon*-t, maguk is szereplő hősei a regénynek. Budapesten körülbelül harminc-egyen ember él: orvosok, ügyvédek, tanárok, akik névszerint is szerepelnek a könyvben. Ezek a regényhős ügyvédek, orvosok és tanárok bizonyos rosszaló méltatlankodással veszik tudomásul, ha a könyvtáros közli velük, hogy néhány hétig várniuk kell a könyvre. Úgy érzik, hogy elsőbbségi joguk van azokkal szemben, akiknek kevésbé személyes ügyük a könyv.

A két aktuális háborús regény és a detektív-történetek után a klasszikus irodalomból *Flaubert* gigantikus regénye és a *Bováryné* érdekli legjobban Budapestet. Wells hatalmas önvallomása, a „*William Clissold világa*” megjelenése után egy évig nagyon kelendő volt, de

ma már csak azok a fanatikus *Wells*-rajongók olvassák ezt az annakidején valósággal politikummá dagadt könyvet, akiket a két év előtt jelentkező *Clissold*-áramlat véletlenül kikerült. A nagy angol filozófus-író művei közül egyébként az intellektuális freudista motívumokkal átszőtt híres tanulmányt, az *Ádám* előtt-öt, a *Schöngeste* pedig a *Vakok völgyé*-t és a *Kipps*-et szeretik. Nagyon előkelő helyet foglal még el a statisztikában *Arnold Zweig* *Grisa örmester-e* és *Illa Ehrenburg* *Moszkvai sítábor-a*.

Figyelemreméltó, de lélektanilag nagyon könnyen indokolható jelenség, hogy az ifjúsági regények valósággal reneszánszukat élik. Azt mondják, hogy ez nemcsak nálunk, hanem egész Európában így van.

Nem a gyerekek, hanem a felnőttek vetették rá magukat az ifjúsági könyvekre.

Újra olvassák a *Pál uccai fiúk* regényét és megfűrdenek *De Amicis* könyvének írájában. Egy új német író tűnt fel az ifjúsági irodalomban. *Wilhelm Speyer*, akinek *Gimnazisták* című könyve, újszólóan napok alatt hódította meg a közönséget. És Budapest újra olvassa a *Robinson* és *telkesedik Verne* és *May romantikájáért*. Az agyonfáradt, felőrölt idegzetű emberiség visszamenekül az ifjúságához. Budapest újra olvassa a saját ifjúságának memóriáját, az *Andor*-t és a *Lila ákác*-ot. Görös erőfeszítéssel akar felidézni egy elsüllyedt világot, egy eltűnt korszakot: a régi Budapestet.

A jelennél és jövőnél jobban érdekli a múlt. Vagy narkózis kell neki — vagy emlék.

Körséta a pesti könyvtárakban

Aránylag leglátogatottabb a Nemzeti Múzeum *Széchenyi*-könyvtára. Igaz, hogy ez a legnagyobb nyilvános könyvtár, ahol főleg szépirodalmi könyvek kaphatók. A városi és az egyetemi könyvtár csaknem kizárólag a szakirodalom számára van berendezve.

Hatalmas, szép világosbarnára polírozott állványokon pihen sok évezred szellemi kincse. A bejáratnál magas ülésen ül az olvasóterem ellenőre. Szigorúan, detektív módjára néz végig mindenkit, aki kimegy a teremből. Vannak egészen ritka könyvek, amelyeket nem lehet elvinni, csak ott helyben olvashatók.

Az ellenőrön látszik, hogy személyesen szeretne megmotozni mindenkit, aki eltávozik.

Az asztalok körül néhány érdekes figura, az életnek néhány pirandellói ötlete.

Az egyetemi könyvtár komorabb benyomást tesz.

Diákok és diáklányok ülnek az asztalok körül és jegyeznek vaskos kötetekből.

Halk zümmögés, kérdezősködés jobbra-balra. A teremben társaságok alakulnak azokból, akik egy szakra készülnek. Egy szőke, szemüveges, pattanásosarcú fiatal ember sokáig áhítattal néz egy szép, fekete-hajú diáklányt, akihez minden két percben odafordul.

— Kollegina a XVI. századból készül?

Nem, sajnos, a collegina nem a XVI. századból készül, mert a collegina matematika-fizika szakos, a szőke szemüvegesnek határozottan pechje van, igaz, hogy nem is nagyon ötletes, mert mindig a XVI. századdal próbálkozik, ezt pedig a szép fekete collegina határozottan unja.

Égészen elhanyagolt, majdnem ismeretlen a gróf *Ráday Gedeon*-könyvtár, amelyet szintén főleg egyetemi hallgatók látogatnak. Gróf *Ráday Gedeon*, az egykori belügy-miniszter,

a legritkább és legértékesebb francia könyveket gyűjtötte össze és ez a gyűjtemény lett a későbbi nyilvános könyvtár magja.

Számtalan olyan kötet van itt, ami még Franciaországban is egészen ritka. Ezért külföldi tudósok is gyakran látogatják a könyvtárat, hogy egy-egy alig található példányt itt elolvassanak.

Ez a körséta — valljuk be, — vegyes benyomásokat adott. Kicsit lehangoló dolog megfigyelni Budapestet — olvasás közben...

Nógrádi Béla.

0274